

Same kiel en la aŭtuno 2009, ankaŭ en la aŭtuno 2010 mi vojaĝis al Indonezio por instrui Esperanton en diversaj urboj kaj insuloj, kaj dume esplori pri la historio de la indonezia E-movado. Fine mi instruis al pli ol 600 personoj. Tiu vojaĝo eblis nur danke al pluraj privataj subtenintoj kaj al KAEM, kiuj donacis monon por la disdonitaj indoneziaj ŝlosiloj kaj Poŝamikoj kaj por la vojaĝo. Inter ili estis ankaŭ kelkaj malavaraj flandroj, al kiuj mi ĉi tie aparte volas danki. Jen iom ampleksa raporto! Mi esperas ke ĝi transdonos iom el la etoso kiun mi spertis tie.

Mi alvenis sabate la 25an de septembro en Jakarta, kaj trovis iom poste la prezidanton de Rotaract Jakarta Cosmopolitan, Chisko Chandayo, kiu akompanis min, buse kaj taksie, al la unua kursloko, la Muzeo de la Banko Mandiri (poste mi vidis ke en la sama strato estas pluraj tiaj muzeoj de bankoj... temas precipe pri la nederlanda tempo. Kiam ni poste grupete traveturis la straton, iu lernantino mia rimarkigis al mi tiujn plurajn muzeojn, aldonante ke ne ekzistas muzeo de la korupto...). Ni havis la lecionojn tie, ĉar Rotaract kutime tie kunvenas. La antaŭa prezidantino de la Rotaract-sekcio sciis pri miaj lecionoj kaj estis invitinta min. Kiel kutime pluraj malfruis, do same kutime mi komencis per montrado de ĉapitroj el la DVD "Esperanto estas..." por tiuj kiuj ja venis ĝustatempe. Bedaŭrinde la sono ne estis tre bona en la salono. Fine venis deko da homoj, al kiuj mi donis enkondukon pri Esperanto. Post la fotado kun la flago kaj la alveno de mia gastigantino (kiu venis de kunveno de komencantoj en Jakarta! – kunveno kiu okazas plimalpli ĉiun duan semajnon), pluraj inter ni kuniris al manĝejo por manĝi lokan specialaĵon (nasi uduk, rizon kun kokosa lakto). Post iom da ripozado, mi ankoraŭ butikumis kun la gastigantino, Acy Roesman, kaj ŝia fianĉo (kiam vi legas ĉi tiun artikolon, ili estas jam geedzoj), interalie aĉetante matenmanĝon kaj numeron por la poŝtelefono (necesa afero dum tiaj vojaĝoj, bedaŭrinde). Mi mallonge retumis en interretkafejo, sed estis tiom laca ke jam antaŭ la 22a mi ekdormis. Mia gastigantino tiom arde volis rapide progresi en Esperanto (kiun ŝi ĵus estis eklerninta du tagojn antaŭe) ke ŝi ankoraŭ studis ĝis la unua horo nokte...

Sekvatage evidentiĝis ke ne estas facile alveni ĉe la kursloko, pro tio ke estis senaŭta tago en Jakarta! Nu, ne en la tuta grandega Jakarta, sed jes ĝuste en tiuj ĉefstratoj tra kie ni devis iri buse... Mi proponis lui biciklojn, ĉar da tiuj estis multegaj en la stratoj (kie mi kutime vidas neniun biciklon – pasintjare mi vidis unu en Jakarta – la biciklanto portis gasmaskon), sed tio ŝajnis malbona ideo pro la longa distanco. Estis muzikistoj kaj kantistoj en la strato. Ili ludis dangdut-muzikon, lokan specialaĵon. Ne malfacilas danci laŭ tiu muziko kaj mi kundancis dum unu kanto, post kio mi ricevis salutojn kaj gratulojn de la kundancistoj... amuze. Bedaŭrinde ne facilis ĉar mi kunhavis jam la kofron por la vespera flugo kaj ni ankaŭ ne povis plu prokrasti iri al la kursejo. Ĉar tute ne venis busoj, ni prenis po unu ojek, t.e. motorciklon kiu funkcias kiel taksio. Mi havis matenan kaj posttagmezan grupojn. Kvankam la celo estis ke venu nur homoj kiuj jam havas iun bazan konon (pere de la supre menciitaj kunvenoj), venis ankaŭ novuloj... do mi tamen donis enkondukan lecionon matene. Posttagmeze mi montris parton de "Mazi" kaj poste donis iom da ekzercoj al la komencintoj. Akompanate de tri lernantinoj, post la lecionoj mi tuj veturis al la flughaveno. Malfruvespere, sed tute bonorde, mi alvenis en Medan, kie mi gastis ĉe Reza Pahlevi, juna memlernanto de E-o. Estis mia unua vizito en Sumatro. Mi tamen ne vidis multon de la insulo, ĉar mi instruis dum du tagoj de frumatene ĝis tagmeze, kaj ankaŭ vespere. Posttagmeze mi precipe komputilumis kaj ripozis... La matena kurso estis en unu el la ŝtataj lernejoj por la lastaj tri jaroj de la mezlernejo. Ĉar estis lundo, okazis la ĉiusemajna flagceremonio. Dum ĝi oni tre solene kaj hisas la flagon, kantas la himnon, laŭtlegas la sendependecdeklaron, kaj aŭskultas kvazaŭpredikon de unu el la instruistoj, ĉi-foje pri disciplino... Li tamen ne tro longe parolis, ĉar volis lasi al mi iom da tempo prezenti min. Kompreneble mi faris tion nur mallonge (kaj daŭrigis kun prezento de Esperanto). Mi interalie substrekis ke en ilia urbo jam en 1952 estis granda grupo da lernantoj de Esperanto, same kiel en pluraj aliaj urboj en la lando, sed ke pro politikaj kialoj la movado ĉesis en la sesdekaj jaroj.

Post la ceremonio (kiu finiĝis per preĝoj), mi havis formalan intervjueton ĉe la direktoro, kiu petis ofi-

cialan leteron kaj volis ke mi ne faru la lecionon politika... Mi sciis ke tio estas ja tikla afero en tiu lando, sed opiniis ke la lernantoj konu la historion (de sia lando kaj de la E-movado...). Estis elektitaj kelkaj klasoj kiuj rajtos sekvi la kurson kun mi (la instruistoj profitis de la okazo kaj malaperis...). Mi gvidis tri grupojn dum po ĉ. unu horo. Sekvatage mi daŭrigis kun la samaj grupoj. Multe ĝojigis min la entuziasmo de la lernantoj en la unuaj vicoj (malantaŭe iom bruis tiuj kiuj malpli interesiĝis...). Post la dua leciono pluraj venis por saluti min laŭ respektplena maniero kaj danki al mi. Kaj jam post la unua leciono kelkaj ekuzis Esperanton en sia Facebook-paĝo....

La vesperojn en Sumatro mi pasigis enkondukante Esperanton al grupeto de membroj de Couchsurfing (gastiga reto). Ne eblis fari multon, ĉar multaj malfruis kaj/aŭ venis nur en unu el la du fojoj kaj necesis uzi ankaŭ la anglan pro la ĉeestantaj eksterlandanoj. Tamen ĉe la fino de la dua vespero ili planis daŭrigi la lernadon.

En la lasta libera posttagmezo miaj gastigantoj kunportis min al palaco kaj al muzeo pri la historio de la regiono. La lasta raja (reĝo), kiu okupis la palacon, estis elektita urbestro, sed intertempe loĝas en malliberejo pro korupto. Kvazaŭ por substreki la "etoson", la pordisto postulis de ni trioblan pagon ol de aliaj homoj... Sekvamatene mi verkis raporton por mia blogo kaj tuj poste miaj gastigantoj veturigis min al la flughaveno, de kie mi flugis al Batam, insulo apud Singapuro, kie ankaŭ la antaŭan jaron mi instruis Esperanton. Mi unue iris al la lernejo kie laboras mia tiea gastigantino kiel

direktorino. Mi atendis ŝin ekstere, ĉar ŝi havis kunsidon. Kiam ankaŭ ŝia edzo venis, ni kune manĝis en la vegetara restoracio apud la lernejo, ambaŭ parto de la granda budhana templo en Batam. Poste al la kursejo. Estis invitataj la fakte ĝis nun malmultaj membroj de Couchsurfing en Batam, kaj ankaŭ miaj gastigantoj sekvis la lecionon. Fine venis deko da homoj, sed bedaŭrinde pluraj malfruis, kio kaŭzis ke mi ne povis doni tiom da klarigoj ol mi planis. Estas ankaŭ interese scii ke en tiu urbo laboras multaj enmigrantoj el Javo, kiuj venas tien nur por labori multe kaj gajni kiel eble plej multe en mallonga tempo, ĉar la salajroj estas pli altaj ol en Javo. Sekve pluraj homoj kromlaboras aŭ havas du laborlokojn, tagan kaj vesperan. Do ne tre facilas igi homojn veni al kurso. Tamen ankaŭ en la sekva tago revenis ses el la lernantoj. Ili surprizis min per siaj tre rapida kompreno kaj interesiĝo.

En tiu dua tago ege pluvis, kio malhelpis ekskurseti, do mi precipe laboris komputile por aranĝi kursojn ktp. Tagmeze mi manĝis kun kolegoj de mia gastiganto. Ili ekinteresiĝis pri Esperanto kaj invitis min kuniri al la apudplaĝa vilaĝo Batu Besar, kie okazis iu ceremonieto por bebo. Tamen, kiam ni alvenis, tiu ceremonio jam estis okazinta frumatene, kaj mi decidis iom promeni kaj foti laŭ la plaĝo. Dum la relative longa revenveturado mi ekinstruis al ili Esperanton (la junulinoj tamen precipe interesiĝis pri la frazo "mi amas vin" kaj jam revis pri eksterlanda edzo...). Revene mi devis haste manĝi kaj iri al la kursejo. Sekvatage mi frumatene pakis kaj, post lasta komuna matenmanĝo, mia gastiganto veturigis min jam reen al la flughaveno...

Alveninte en Jakarta, malgraŭ la insistoj de la taksiforoj ke per buso mi bezonos 2-3 horojn por alveni ĉe la kongresejo, mi tamen prenis buson, kaj post 45 minutoj alvenis ĉe la vasta kongresejo, kie, laca kaj malsata, mi fine alvenis ĉe la ĝusta kongresejo. Ankoraŭ ne estis multaj homoj, kaj tiuj kiuj estis, preparis sian budon. Mi manĝis kaj preparis la budon de TEVA (Tutmonda Esperantista Vegetarana Asocio). Venis por helpi ankaŭ Alan kaj Jennifer Bishop (el Aŭstralio), kaj Ili Sumilfia, indonezia esperantistino (ŝi eklernis E-on en 2009 de mi, kaj jam gvidas lecionojn en Jakarta). Dum Alan, Jennifer kaj mi partoprenis la

festan vespermanĝon, Ilia deĵoris ĉe la budo. Poste ni partoprenis ankaŭ la (trolongdaŭran) malferman ceremonion. Malfruvespere mi fine alvenis ĉe mia gastigantino Acy. La 2an de oktobro, Ago-Tagon, ni iris triope, Acy, Ilia kaj mi, al la kongresejo. Multaj homoj, indoneziaj kaj eksterlandaj, vizitis la budon kaj starigis multajn demandojn, interalie pri la ligo inter Esperanto kaj vegetarismo, pri la gramatiko, pri tio ĉu jam ekzistas klubo en Jakarta ktp. Unu el la preterpasantoj ankoraŭ memoris pri tio ke iam li dum kelkaj monatoj lernis Esperanton... Por tiu unua plena kongrestago estis tuj planitaj miaj du prelegoj. Mi komencis per prelego pri TEVA kiel longtempa membro de IVU (International Vegetarian Union). Kompreneble grandan parton mi dediĉis al la demando kio estas Esperanto kaj kial estas utile lerni ĝin. Pro la internacia publiko, mi prelegis en la angla, kiun volontula interpretistino devus traduki al la indonezia. Ŝi tamen ne bone faris sian laboron, do ofte mi mem devis traduki, kio feliĉe ne estis problemo, sed certe estis embaraso por ŝi kaj espereble tio almenaŭ montris al la publiko ke vere estus pli facile se ni havus komunan lingvon. Malgraŭ tio mi ankoraŭ sukcesis havi tempon post la prelego kaj montris nian alfabeton sur la granda ekrano. Mi demandis ĉu ili havas demandojn, kaj ĉar neniu tuj havis, mi demandis ĉu ili volas lerni la alfabeton aŭ starigi demandojn, kaj la respondo estis unuanima: la alfabeton... Tio glate funkciis kaj mi daŭrigis kun simplaj frazoj kaj la ciferoj. Venis denove la demando pri Esperanto-klubo en Jakarta. Mia respondo ke tiu estos starigita jam en la morgaŭa vespero aplaŭdigis la publikon.

Post tiu prelego mi devis iri al apuda salono por mia alia prelego, pri "Ĵaŭdo – Vegetara Tago en Gento, Belgio". Post ĝi finiĝis la kongresa tago. Sekvatage refoje plena tago, kun plenaj salonoj, multaj kiuj informiĝas pri la lingvo ktp. Sed vespere ni kunvenis en manĝoplaco en la butikaro Plaza Semanggi, kie la lokaj esperantistoj jam plurfoje kunvenis por kune lerni. Malgraŭ la pluvo tamen venis kvin indoneziaj esperantistoj, du ĵurnalistoj kaj ni tri esperantistoj el eksterlando. Dum la manĝo mi respondis multajn demandojn de la ĵurnalistoj. Post la manĝo kaj intervjuo ni havis kunsidon. Ni preparolis la celojn de la starigota klubo, serĉis nomon por la klubo; estis elektitaj ĝiaj prezidanto

(Abdul Haris – voknomo Haris), vicprezidantino (Edwina Roesmayanti – voknomo Acy) kaj sekretario (Ilia Sumilfia Dewi – voknomo Ilia). Unu el la planoj, krom daŭra komuna studado, estas eldoni bultenon ĉiun trian monaton.

La klubo ricevis, post multe da pensado kaj komuna serĉado, la nomon "Esperiga suno". Almenaŭ por mi ĝi estas esperiga, ĉar ĝi estas la unua klubo en Indonezio starigita ĉi-jarcente. En tiu vespero mi ricevis alian loĝlokon, nome en la budhana templo. La lastaj du tagoj de la kongreso, dum labortagoj, allogis alian publikon: venis studentoj de la universitato Universitas Indonesia. Grupeto da ili restis sufiĉe longe ĉe nia budo kaj starigis multajn demandojn kaj eklernis kelkajn salutojn. Dum la lastaj horoj de la kongreso mi ricevis fine lokon kie mi rajtis doni unuhoran enkondukan lecionon. Denove mi bezonis du lingvojn, sed Jennifer helpis kaj malgraŭ la malfacilaj cirkonstancoj (jam ne plu estis seĝoj aŭ tabloj en la salono) homoj vere lernis ion. Sekvis la ferma ceremonio, post kiu mi tuj foriris al la stacidomo kaj de tie kun Ilia Sumilfia al Bogor. Ni havis kunsidon en la domo de la veter-

ana esperantisto Rijanto Husadha, kun la memlernanto Pryo Handoko kaj Ajie Bagus Kurnia Thung, kiu laboras en la privata lernejo kie Rijanto ekde la komenco de septembro 2010 instruas Esperanton al Ajie kaj kelkaj aliaj kadruoj kaj pluraj instruistinoj. Ni preparolis la eblecon starigi E-klubon en Bogor. Mi precipe ĝojis pro tio ke mi sukcesis kunvenigi indonezianojn de malsamaj urboj, religioj kaj etnoj, kiuj ne konis unu la alian antaŭe, por kune labori por antaŭenigi Esperanton. Sekvatage mi instruis al la supre menciitaj lernantoj de Rijanto Husadha. Ni starigis la klubon “Ĉielarka revo”. Vespere ankoraŭ sekvis alia grupeto, kiu sciis pri la lecionoj pere de Couchsurfing. Rijanto, Ajie kaj mi kune vespermanĝis kaj dume mi multon lernis pri la relativeco de religio en tiu plurreligia sed tamen precipe islama lando. Ajie mem iĝis islamano, dum plejparto de lia familio estas tradicie budhana, kaj lia patrino iĝis katoliko en sia maljunaĝo, ĉar “la katolikoj organizas pli da aktivecoj por maljunuloj” ol la budhanoj...

Ĵaŭde la 7an mi suferis busvojaĝon de Bogor al Bandung (ĉar tie ne estas rekta trajnvojaĝo), kien mi alvenis iomete post la anoncita komenĉo por la kurso en la sama universitato, kie ankaŭ en 2009 mi instruis. Feliĉe Hafizh Mancayo estis sufiĉe atenta por montri pecon el “Mazi” dum oni atendis min. Mi havis du sesiojn, kaj estis la plano post ili fondi klubon, sed por tio venis tro malmulte da homoj. Intertempe mi jam ricevis plurajn mesaĝojn de homoj en tiu urbo, kiuj volas ke mi revenu por ke oni fine starigu la klubon... Vere estas bedaŭrinde ke mi ne havis ekz. almenaŭ tutan semajnon en ĉiu urbo... sed tio simple ne eblis. Jam en la sama vespero mi pluvojaĝis trajne al Semarang. La vojaĝo daŭris ĝis la mateno, kaj mi tuj vizitis indonezianinon kiu iam lernis Esperanton de R.M. Francis Yury. Li tre malregule instruis Esperanton inter 1990 kaj 2007, la jaro en kiu li forpasis, sed ankaŭ multe da lernmaterialo memeldonis, bedaŭrinde de tre malalta kvalito. Mi provis havi iom da informoj de ŝi pri la tiama “movado” en Semarang – kiu verŝajne konsistis el la solaj ne-unuopulaj E-lernantoj en Indonezio en tiu periodo. Mi tranoktis ĉe Elizabeth Yuliani (voknomo Lia) kaj en ŝia domo instruis sekvatage al grupo da studentoj kiuj jam iom eklernis sub la gvido de Imam Prayogo (ankaŭ li kaj Lia, iamaj lernantoj de

Francis Yury). Posttagmeze mi buse vojaĝis al Yogyakarta... al mi kara urbo ĉar mi povas tie tranokti ĉe unu el miaj tri paroj de indoneziaj “gepatroj”, ĉe kiuj mi alvenis vespere. Dimanĉo, la 10a de oktobro 2010, montriĝis tre bona tago por.... geedziĝi. Pro tiuj festoj ne venis multaj homoj al la kurso. Tamen la deko da homoj bone lernis kaj eĉ elektis prezidanton, portempan sekretarion kaj kasiston inter si. Pro la intertempaj vulkanerupcioj kaj la ĉiutagaj problemoj kaj okupoj, ili tamen ne plu kunvenis por decidi pri la nomo de la klubo kaj plulerni kune. Je la fino de la kunveno alvenis Yohanes Manhitu, memlernanto de Esperanto, kiu jam verkis poemojn kaj frazlibron (parte) en Esperanto. Li konsentis helpi la grupon kaj post la fotado veturigis min motorcikle hejmen, kie ni ankoraŭ babilis sufiĉe longe. En lundo ni vizitis plurajn bibliotekojn por serĉi malnovajn gazetojn kiuj eventuale enhavus informojn pri la iama E-movado en Indonezio, sed ne bonŝancis. Vespere vizitis min kelkaj vegetaranoj/budhanoj kiuj volis havi privatan lecionon pri Esperanto. Mi donacis librojn por la budhana templo kie ili loĝas kaj klarigis kiel ili povas mem lerni, ĉar la “lecionon” interrompis multe da babilado... Jam frumatene mi denove forveturis... per trajno al Surabaya... kien mi alvenis tagmeze. Kun la pezaj sakoj malantaŭe sur motorciklo, miaj brakoj tremis je la alveno pli ol duonan horon poste ĉe la oficejo kaj domo de Aries Budiono. Lia firmaeto “english is easy” (tiel!) organizas privatajn lecionojn de la angla lingvo por infanoj. Sed li estas membro ankaŭ de Couchsurfing kaj tiel ni konatiĝis. Li afable permesis uzon de la malgranda salono por du vesperaj kursoj. Ankaŭ pluraj el la instruistoj de la firmaeto sekvis la kurson, kune kun aliaj membroj de Couchsurfing. Dumtage Aries iom montris al mi la urbon, sed precipe mi vizitis bibliotekon post biblioteko por trovi informojn pri la malnova E-movado en la lando. En unu el tiuj bibliotekoj mi trovis ne la ĝustajn gazetojn sed pruvon pri la movado tiama: Oiei Hiem Hwie, la posedanto de la biblioteko (fakte pli dokumentadcentro pri la historio de la urbo, bazita sur la persona gazetkolekto de la posedanto) iam lernis Esperanton. Sed li ne plu havis ion ajn pri Esperanto, ĉio perdiĝis pro pluraj translokiĝoj. Mi ĝojigis lin per nova indonezia ŝlosilo kaj kontaktigis lin kun alia veterano en Surabaya, Heroa Wibisono. Tiu ĉi venis al mia dua vespera kurso en tiu urbo, kaj ne povis kaŝi siajn

emocion kaj entuziasmon pro la junuloj kiuj eklernis Esperanton. Mi mem, tre laca, tuj ekdormis post tiu leciono, kaj refoje devis frumatene forflugi... (mi ja volis trajne vojaĝi, sed mankis tempo). Helpe de ŝoforo de la laborejo de bona amikino mia, de la flughaveno mi tuj veturis al la nacia biblioteko (kio, laŭ la ĵurnalistoj de la ĵurnalista organizaĵo kiujn mi vizitis en Surabaya devus esti la sola loko en Indonezio kie mi povus trovi la malnovajn indoneziajn gazetojn kiujn mi serĉas). Pro la ege longaj aŭtovicoj la vojaĝo daŭris pli longe ol la ĵusa flugo, sed tamen ni alvenis kaj mi ankoraŭ povis labori kelkajn horojn ĉe mikrofilmitaj gazetoj kaj jes... trovis artikolojn el la 30aj jaroj pri Esperanto (kompreneble ĉar mi jam sciis laŭ kiuj titoloj kaj en kiuj jaroj serĉi pro esplorado de E-revuoj). La sekvan matenon, la 15an de oktobro, mi refoje renkontis Ilia Sumilfia kaj, la unuan fojon, prof. Ravi Ahmad Salim. Li mem eklernis Esperanton nur antaŭ ne-longe kaj pro tio ke li verkis pri tio en la interreto, ni trovis lin. Li estis proponinta al mi veni ĉe la uni-

versitato kie li instruas matematikon, por prelegi pri Esperanto dum seminario. Estis mia lasta kaj plej granda grupo da aŭskultantoj en Indonezio ĝis nun: pli ol 230 studentoj aŭskultis unue prelegeton pri la graveco de la lingvo por informadikistoj far prof. dr. Rita Johan, kaj poste dum du horoj ricevis enkondukon pri Esperanto, lecioneton kaj prelegon pri la historio de la movado en Indonezio. Pluraj starigis poste demandojn kaj almenaŭ unu el ili ankoraŭ nun sekvas la kurson de la Ĝakarta E-klubo kaj ambicias iri al IJK ĉi-jare... Posttagmeze sekvis plia vojaĝado al la nacia biblioteko, kaj sekvatage mi refoje forlasis la landon.

Pliaj informoj, kaj multaj fotoj troveblas ĉe <https://sites.google.com/site/esperantoenindonezio>.

Heidi Goes

Veteranoj serĉataj!

Verkinte pri la historio de la Esperanto-movado en Afriko kaj en Indonezio, kaj havonte kvar senlaborajn monatojn (marto – junio 2011) pro parttempaj universitataj studoj, mi intencas uzi la kroman tempon interalie por alia projekto, pli proksima: intervjuoj kun belgaj veteranoj (t. e. tiuj kiuj eklernis Esperanton antaŭ minimume 40 jaroj). La intervjuoj temos pri la eklernado de Esperanto kaj pri la tiama (kaj ĝisnuna) movado kaj ĝia evoluo. Krom la intervjuoj aperos en la planata libro tekstoj surbaze de informoj el E-eldonaĵoj tiutempaj.

Mi alvokas do tiujn kiuj pretas intervjuiĝi kaj tiujn kiuj ankoraŭ havas malnovajn E-revuojn (precipe lokajn/urbajn kiuj ne haveblas en E-bibliotekoj) kiujn mi rajtas pruntepreni por esplorado, kontakti min pere de heidi.goes@gmail.com, 050/675178 aŭ Assebroeklaan 2, 8310 Brugge.

Bonvolu diskonigi, precipe al tiuj kiuj ekz. ne plu legas revuojn. Antaŭdankon.

Heidi Goes